

Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas (LLTI)

1. Programos pavadinimas	XX–XXI a. lietuvių literatūros transformacijos: kanonas, poetika, kontekstai
Programos trukmė	2022–2026 m.
Programos vadovas	Dr. Solveiga Daugirdaitė, Šiuolaikinės literatūros skyriaus vyriausioji mokslo darbuotoja, solveiga.daugirda@gmail.com
Preliminarios programos lėšos (bendras programos etatų skaičius)	1 534 900 Eur (15 etatų) <i>Kitos lėšos, būtinos programos (i)vykdymui:</i> leidybai – 100 000 Eur, išvykoms į konferencijas ir kongresus – 70 400 Eur. Iš viso papildomų lėšų: 170 400 Eur.

6. Programos tikslai:

- 1) Analizuoti kertinius šiuolaikinės lietuvių literatūros raidos ir funkcionavimo estetinius bei socialinius parametrus;
- 2) Tirti literatūros modernėjimą ir kanono (trans)formacijas XX a. Lietuvoje;
- 3) Tirti XX a. lietuvių egodokumentiką ir rengti leidybai jos fundamentinius šaltinius.

7. Programos uždaviniai:

- 1) Tirti, kaip literatūroje atsiskleidžia pereinamojo ir posovietinio laikotarpio mentaliteto, sąmoningumo struktūrų pokyčiai, įtraukiant į tyrimo akiratį ir ankstesnės, ir naujosios išėivijos literatūros tyrimus;
- 2) analizuoti XX a. pabaigos–XXI a. pradžios lietuvių literatūros įsitraukimą į pasaulio literatūros procesą, atskleisti lietuvių literatūros tarptautiškumo dėmenis, nacionalumo reikšmę ir ribas; plėtoti lyginamuosius literatūrų tyrimus; tirti ir publikuoti memuarinę, dokumentinę medžiagą, susijusią su to meto autoriais;
- 3) nuolat stebėti ir analizuoti kintantį šiuolaikinės literatūros procesą, vertinti ryškėjančias estetine tendencijas, literatūros lauko dinamiką, kasmet analizuojant aktualiuosius procesus;
- 4) plėtoti literatūros ir visuomenės santykių analizės metodologines prieigas, jas taikyti lietuvių literatūros tyrimams, orientuojantis į pasaulines tokio pobūdžio tyrimų tendencijas;
- 5) Analizuoti lietuvių literatūros modernėjimą idėjų ir individo savivokos kaitos, medijų įtakos literatūros raidai bei kanono transformacijos aspektu;
- 6) Teoriškai ir istoriškai tirti XX a. lietuvių egodokumentiką (dienoraščius, (auto)biografistiką, epistoliką);
- 7) Vykdyti tęstinius lietuvių literatūros fundamentinių šaltinių tekstologinio rengimo ir akademinų raštų leidybos darbus;
- 8) Skleisti ir viešinti programos tyrimų rezultatus.

8. Metodologinis tyrimų pagrindimas:

Programa konsoliduoja ir toliau tęsia dvi ilgalaikes 2017–2021 metais LLTI vykdytas mokslines

programas – „Literatūra kaip socialumo liudininkė: Estetika, atmintis, mentalitetas vėlyvuojū sovietmečiu–XXI a. pradžioje“ ir „Moderniosios Lietuvos literatūrinis kanonas“ – išplėsdama tyrimo chronologines ribas ir analizės aspektus. Programą sudaro trys esminės, tarpusavyje glaudžiai susijusios kryptys: šiuolaikinės lietuvių literatūros tyrimai; lietuvių literatūros modernėjimo ir kanono raidos tyrimai; XX a. egodokumentikos tyrimai ir jų fundamentinių šaltinių rengimo leidybai darbai.

LLTI šiuolaikinės literatūros tyrėjai, siekdami integraliai analizuoti XX a. antrosios pusės –XXI a. pradžios literatūros ir kultūros procesą, pasitelkia skirtingų humanitarinių disciplinų naujausius tyrinėjimus, o šiuolaikines kritines teorijas ir metodologijas (literatūros sociologiją, literatūros antropologiją, diskurso analizę, komparatyvistiką, feministinę literatūros kritiką) derina su klasikinėmis literatūros analizės priemonėmis – hermeneutiniu teksto skaitymu, semiotika. Integralūs metodologiniai įrankiai leidžia atskleisti atskirų autorių kūrybos individualumą bendresnėje socialinėje ir kultūrinėje laikmečio atmosferoje, stebėti estetikos ir idėjų dėsningumus, atpažinti kultūros ir visuomenės veikimo principus skirtingais istoriniais laikais.

Tokio integralaus tarpdisciplininio tyrimo laukia XX a. paskutinių dešimtmečių ir XXI a. pradžios literatūrinė kūryba ir literatūrinio gyvenimo reiškiniai:

- šiandieninės literatūros poetika ir jos transformacijos, literatūros naratyvinių tipų kaita, šiandieninės literatūros tarpdiscipliniškumas, literatūrinės „mados“ ir konjunktyros;
- praeities refleksija literatūroje, atminties įprasminimo formos, memuariniai liudijimai;
- rašytojų kūrybinės laikysenos ir „programos“;
- literatūrinės grupuotės, kartos, literatūros festivaliai ir renginiai;
- rašytojų sąsajos su institucijomis, kintantys literatūros lauko „galios centrai“, derybos dėl šiandieninio literatūros kanono,
- nacionalinės literatūros įsitraukimas į pasaulio literatūros procesą, lyginamieji vadinamųjų „mažųjų literatūrų“ tyrimai.

Dabartinio proceso stebėsenai ir analizei svarbūs nuolatiniai sinchroniniai akademiniai seminarai, skirti naujausiai grožinei literatūrai bei literatūros reiškiniams aptarti.

Lietuvių literatūros modernėjimas ir kanono raida bus tirama:

- per moterų rašytojų savivokos kaitą XX a. I p., identifikuojant jos raidos etapus, specifiką europiniame kontekste (Šatrijos Raganos apysakos *Viktutė* rankraščio publikacija ir tyrimas moterų istorijos, egodokumentikos vs. grožinės literatūros, bendrinės kalbos raidos ir kt. aspektais);
- per Lietuvos tarpukario ir sovietmečio radijo teatro istorinius tyrimus: repertuaro bei specifinio dramaturgijos žanro raidą ir įtaką (trans)formuojant ir įtvirtinant literatūros kanoną;
- per XX a. lietuvių egodokumentikos (dienoraščių, (auto)biografijų, epistolikos) analizę teoriniu, istoriniu, komunikaciniu tekstologiniu požiūriu
- pasitelkus istorizmo ir lyginamosios literatūrologijos metodologijas bus išsamiai išnagrinėtas lietuvių rašytojų užmojis sukurti tautinį epą (osianizmas).

Programoje bus vykdomi XX a. lietuvių egodokumentikos (dienoraščių, (auto)biografijų ir epistolikos) teoriniai, istoriniai ir tekstologiniai tyrimai bei jų fundamentinių šaltinių rengimo leidybai (akademiniai raštų serijomis, atskirais leidimais) darbai. Tiriant ir rengiant leidybai B. Sruogos laiškus, remiamasi atskirų rinkinių ir epistoliumo visumos rekonstrukcija.

9. Numatomi rezultatai:

Įvykdžius ilgalaikę mokslo programą bus pasieta tokių rezultatų:

1 kolektyvinė monografija (12 aut. l.), 3 individualios monografijos (kiekviena apie 10 aut. l.), straipsnių ir archyvų dokumentų rinkinys (10 aut. l.), 2 straipsnių ciklai (9 aut. l. ir 4 aut. l.), straipsnių rinkinys anglų kalba (10 aut. l.), straipsnių rinkinys lietuvių kalba (12 aut. l.), 2 studijos

(4 aut. l. ir 6 aut. l.), 2 šaltinių publikacijos (po 15 aut. l. kiekvienas), 5 tomų raštų parengimas su įvadiniais straipsniais (78 aut. l.).

10. Rezultatų sklaidos priemonės:

Programos rėmuose vykdomų tyrimų rezultatai bus pristatyti nacionalinėse ir tarptautinėse konferencijose. XX a. pabaigos –XXI a. lietuvių literatūros proceso tyrimų tarpiniai rezultatai bus pristatyti regioninėje Baltijos literatūrologų konferencijoje ir nacionalinėje konferencijoje. Šių konferencijų pranešimų pagrindu parengti straipsniai bus publikuojami recenzuojamuose mokslo žurnaluose. 2023 m. bus surengta tarptautinė mokslinė konferencija preliminariu pavadinimu „Canon Revision in Post-Communist Societies“. Jos pranešimų pagrindu parengtas straipsnių rinkinys anglų kalba pristatys ilgalaikės programos tyrimų rezultatus tarptautinei akademiniai auditorijai. Jis bus publikuotas, jeigu bus gautas konkursinis finansavimas.

Kiekvienais programos vykdymo metais bus organizuojamas mokslinis seminaras, skirtas praėjusių metų literatūrai įvertinti; kūrybiškiausių knygų 12-tuko sudarymas, jo sklaida žiniasklaidoje, kūrybiškiausios knygos rinkimai, laureato apdovanojimas. Lietuvių literatūros modernėjimo tyrimų tarpiniai rezultatai bus pristatyti akademiniai bendruomenei mokslinių seminarų cikle „Lietuvių literatūros modernizacijos profiliai“ (8 seminarai, rengėjos B. Avižinienė, R. Bleizgienė).

Visi programos rezultatai bus pristatyti plačiajai visuomenei (viešos paskaitos, knygų pristatymai, apžvalgos, poleminiai straipsniai, anotacijos ir recenzijos kultūrinėje ir (ar) profesinėje spaudoje, televizijoje, radijuje ir internetinėje žiniasklaidoje).